

THIÊN CHÚA TOÀN NĂNG VÀ MỘT THẾ GIỚI KHÔNG HOÀN HẢO?

Cao Gia An, S.J.

Câu hỏi

Trong bài luận về “Tình Yêu Thiên Chúa và sự dữ trong thế giới con người”, Cha chỉ đề cập đến sự dữ do con người gây ra. Nhưng còn một khía cạnh khác là sự dữ từ tự nhiên, thảm họa, thiên tai, bệnh tật thì sao ạ? Có thể quy về cho Thiên Chúa những trạng thái này không? Nhất là hình ảnh một trẻ sơ sinh vô tội phải chịu dày vò bởi bệnh tật...

Một em bé mới chào đời đã mang trong mình căn bệnh nan y.

Một ngôi làng bị cuốn trôi bởi lũ lụt.

Một trận động đất cướp đi sinh mạng của hàng nghìn người.

Trước những thảm trạng ấy, rất nhiều câu hỏi thần học có thể bật lên từ trái tim con người: Thiên Chúa ở đâu? Thiên Chúa có toàn năng không? Nếu Thiên Chúa hiện hữu và Ngài là Đấng toàn năng, tại sao Ngài lại để những điều này xảy ra?

Đây không phải là những câu hỏi mới. Thật ra những câu hỏi như thế này đã vang vọng từ ngàn xưa trong truyền thống Kinh Thánh, như lời của tác giả Thánh Vịnh: *“Lạy Chúa, xin tỉnh giấc!... Sao Ngài còn ẩn mặt, quên rằng chúng con bị khổ cực đoạ đầy?”* (Tv 44,24-25).

Những câu hỏi này thường xuất hiện từ một mô hình giả định trong đức tin: Nếu Thiên Chúa là Đấng Toàn Năng, Ngài có thể làm mọi sự. Nếu Thiên Chúa là Đấng Tốt Lành, Ngài sẽ loại trừ mọi khổ đau. Thiên Chúa Toàn Năng và Tốt Lành là Thiên Chúa nên tạo ra một thế giới hoàn hảo.

Nhưng khổ đau vẫn tồn tại và sự dữ vẫn có đó, cả những sự dữ do con người gây ra và những sự dữ đến từ rất nhiều thảm họa của một thế giới tự nhiên còn quá nhiều giới hạn.

Phản ứng thường thấy nhất của con người hôm nay là một kết luận vội vàng: hoặc Thiên Chúa không toàn năng, hoặc Ngài không thật tốt lành, hoặc đơn giản hơn: Ngài chẳng hề hiện hữu.

Tuy nhiên, dễ nhận thấy đây là một lối suy tư nghịch chiều dễ dẫn đến lỗi nguy biến trong logic (fallacy). Lối suy tư ấy đòi hỏi một Thiên Chúa được định nghĩa theo tiêu chuẩn lý tưởng của con người, thay vì khởi đi từ chính thực tại siêu việt của Thiên Chúa và những thực tại được phơi bày của thế giới.

(1) Giới hạn của lập luận nghịch chiều

Đây là suy luận đúng: *Nếu Thiên Chúa không toàn năng, Thiên Chúa ấy không thể tạo ra một thế giới hoàn hảo.*

Nhưng suy luận sau đây lại bị gọi là nguy biến theo phép logic: *Nếu thế giới không hoàn hảo, vậy thì Thiên Chúa không toàn năng, hoặc không toàn ái, hoặc không là Thiên Chúa...*

Lập luận này lầm lẫn giữa bản chất của tạo vật và bản tính của Đấng Tạo Hoá. Sự không hoàn hảo của thế giới không nhất thiết phản ánh giới hạn nơi Đấng Tạo Hoá.

Vấn đề có lẽ nằm ở đây: Thiên Chúa toàn năng đương nhiên có thể tạo nên một thế giới hoàn hảo tuyệt đối, hoàn toàn vắng bóng đau khổ. Nhưng Ngài đã không làm thế, và thực sự đã tự do chọn tạo ra một thế giới không hoàn hảo. Tại sao?

Có lẽ cần nhìn rộng ra hơn một tí, để hiểu thế nào là thực tại và bản chất của “thế giới thụ tạo”.

(2) Một thế giới vận hành bằng sự sống và cái chết

Chúng ta thường xúc động khi chứng kiến cái chết của một người vô tội. Sự xúc động ấy có khi khiến lý trí chúng ta chao đảo. Thế nhưng nếu thử nhìn từ một góc độ rộng hơn, có thể nói rằng sự sống và cái chết đan quyện vào nhau như một chu kỳ không ngừng nghỉ giữa lòng thế giới tạo thành. Trong sự sống của sự tử, đã có biết bao cái chết của con mồi. Trong sự sống của các loài chim, đã có biết bao cái chết của những loài sâu bọ. Trong sự sống của loài người, đã có biết bao cái chết của vô số những loài sinh vật khác. Trong toàn bộ hệ sinh thái của thế giới tạo thành, chừng như cái chết của loài này là điều kiện cho sự sống của loài khác. Một thế giới tự nhiên có quy luật của thế giới tự nhiên với những vận hành nội tại và đầy hữu hạn, giữa hai chiều sống và chết.

Cái chết của những con người vô tội trước tai hoạ thiên nhiên luôn là một thực tại phũ phàng. Nhưng liệu lý trí của chúng ta có đủ khách quan để nhận ra rằng thực tế ấy chỉ là một trong chuỗi vô vàn những thực tại “phũ phàng” của thế giới tạo vật?

(3) Một thế giới mang bản chất bất tất và dễ tổn thương

Thế giới mà chúng ta đang sống là một thụ tạo từ hư vô, không phải là một thực tại tuyệt đối. Thế giới ấy là một thực thể bất tất (contingent), hữu hạn (limited), và dễ bị tổn thương (vulnerable). Chính vì được dựng nên từ hư vô, thế giới ấy mang trong mình rất nhiều khả thể của đổ vỡ, giới hạn, bất trắc, khổ đau.

Thay vì đặt câu hỏi tại sao, có lẽ chúng ta cần quan sát để thấy bằng cặp mắt chiêm niệm và chân nhận rằng: Thiên Chúa đã không tạo dựng thế giới này như một Thiên Đàng hoàn hảo. Ngài không dựng nên một cỗ máy không lỗi, nhưng tạo ra một vũ trụ có lịch sử, có tiến trình (evolution). Trong thế giới ấy, con người được mời gọi đóng vai trò làm một người đồng sáng tạo (co-creator) để giúp thế giới thụ tạo hoàn thiện dần. Thế giới này không phải là nơi để con người an hưởng hạnh phúc vĩnh cửu, mà là một công trường. Thế giới ấy vẫn đang vận mình để lớn lên, giống như nhân loại cũng đang vận mình từng ngày để trưởng thành.

(4) Một thế giới hoàn hảo theo tưởng tượng của con người?

Bạn không hài lòng với thế giới mình đang sống ư? Hãy giả định thế này: hãy cho mỗi người thử vẽ ra hình ảnh về một thế giới hoàn hảo mà Thiên Chúa toàn năng và toàn ái nên tạo ra, theo chuẩn mực và mong đợi của con người. Thế giới ấy sẽ thế nào? Không có đau khổ? Không có tai nạn? Không có bệnh tật hay chết chóc? Không còn giới hạn nào cho thể lý, tâm lý, và trí tuệ con người? Không cần lao động, không cần mồ hôi nước mắt, không cần đổ vỡ - tổn thương - tha thứ - chữa lành?... Và tiếp tục đi. Vẽ đến đâu thì bạn sẽ dừng lại? Vẽ đến đâu thì chúng ta mới thật sự có được một thế giới hoàn hảo, mà theo bạn thì Thiên Chúa nên tạo dựng như thế?

Giả như bạn có thể hoàn tất thế giới tưởng tượng ấy, còn nhiều câu hỏi quan trọng hơn bạn nên đối mặt: Thế giới ấy có thật không, hay chỉ là một mô hình lý tưởng siêu thực phản ánh khát vọng an toàn tuyệt đối của con người hơn là một thực tại có thể sống được? Thế giới ấy còn là thế giới của con người không: không còn giới hạn, không còn thử thách, không còn tự do lựa chọn, không còn điều gì để hy sinh, tha thứ, yêu thương... thì nhân vị là gì, trưởng thành là gì, tình yêu là gì? Thiên Chúa ở đâu trong thế giới ấy: có cần đến Thiên Chúa hiện diện, đồng hành, cứu chuộc không, hay Ngài chỉ đơn giản như một kiến trúc sư vô hình, viết xong phần mềm cho một hệ thống chạy trơn tru rồi thì nên biến mất đi?

(5) Một thế giới theo kế hoạch của Thiên Chúa

Vấn đề không phải là Thiên Chúa có can thiệp hay không, mà là Ngài can thiệp như thế nào. Thiên Chúa không đứng bên ngoài thế giới đau khổ để phán

xét hay điều khiển từ xa. Ngài đã bước vào thế giới ấy, trở thành một người trong chúng ta, để chia sẻ và cứu chuộc. Đức Kitô trên thập giá chính là Thiên Chúa toàn năng mang thân phận yếu đuối, là Đấng không loại bỏ đau khổ, nhưng bước vào trong đau khổ để biến đổi nó từ bên trong. Thập giá không xoá bỏ câu hỏi “tại sao?”, nhưng ban cho chúng ta một ai đó để nắm lấy tay mà đi qua bóng tối, với niềm tin rằng đau khổ không phải là tiếng nói cuối cùng.

Chúng ta sống trong một thế giới không hoàn hảo, nhưng chính trong sự không hoàn hảo đó, rất nhiều vẻ đẹp của tình yêu, lòng can đảm, sự tha thứ và lòng trắc ẩn được biểu lộ rõ ràng hơn bao giờ hết. Một em bé mang bệnh bẩm sinh không phải là bằng chứng của một Thiên Chúa bất toàn, mà là lời mời gọi cộng đoàn nhân loại biết yêu thương, chăm sóc, và cùng nhau nâng đỡ. Một thiên tai không phải là sự vắng mặt của Thiên Chúa, mà là dịp để chúng ta nhìn lại lối sống, tái khởi động sự liên đới và trách nhiệm.

Tạm kết

Vấn đề đau khổ và sự bất toàn của thế giới không chỉ đơn thuần là một câu hỏi triết học hay thần học mang tính lý thuyết. Nó đã là và luôn là một vấn nạn sống động, bám rễ trong kinh nghiệm hiện sinh của mỗi con người. Khi đối diện với những người vô tội bị tổn thương, với tai hoạ thiên nhiên, với những cái chết đột ngột và phi lý, người tín hữu không chỉ chất vấn về thế giới mà còn đặt lại vấn đề về toàn bộ niềm tin của mình vào Thiên Chúa và hình ảnh của Thiên Chúa mà mình đang tin. Đó là những chất vấn đúng đắn và những việc đặt lại vấn đề vô cùng giá trị cho hành trình trưởng thành thật sự trong đức tin của một con người. Bởi lẽ, một đức tin trưởng thành không thể chỉ được xây dựng trên những giả định siêu hình, những điều mặc định cách đương nhiên: cho rằng Thiên Chúa toàn năng là phải thế này, Thiên Chúa toàn ái là phải thế kia. Những giả định ấy thường phát xuất từ khát vọng an toàn, từ tâm lý tránh né giới hạn, từ nỗi sợ phải đối diện với hiện thực tàn khốc và phủ phàng của thế giới thọ tạo.

Thay vì theo mẫu câu hỏi: *tại sao Thiên Chúa toàn năng lại...* đức tin của tôi có đủ trưởng thành để giúp tôi lật lại câu hỏi theo hướng này không: *cách mình hiểu về sự toàn năng của “Thiên Chúa” như trước giờ có ổn không?* Có gì cần phải thay đổi, lớn lên, chín chắn hơn trong cách mình giả định về sự toàn ái của Thiên Chúa không?

Đức tin trưởng thành khởi đi từ sự chấp nhận hiện thực: con người được đặt vào giữa lòng một thế giới hữu hạn, bất tất, và dễ bị tổn thương, để được mời gọi sống tự do, yêu thương, và hướng về sự viên mãn trong Thiên Chúa. Không thể có tự do thật nếu không có khả năng chọn lựa sai. Không thể có tình

yêu thật nếu không có rủi ro bị tổn thương. Không thể có trưởng thành thật nếu không có thử thách và giới hạn.

Thế giới mà Thiên Chúa tạo dựng cho chúng ta không phải là một hệ thống khép kín của một thiên đàng cơ học không có đau khổ, nhưng là một ngữ cảnh mở, một hành trình đang trở thành, trong đó Thiên Chúa không đứng ngoài. Đức Giêsu Kitô chịu đóng đinh là minh chứng sống động cho sự can thiệp sâu xa của Thiên Chúa vào lịch sử con người, không phải để loại bỏ bất toàn và đau khổ, nhưng để biến đổi mọi thứ thành tình thương cứu độ.

Thay vì liên tục đặt ra những giả định lý tưởng về một thế giới hoàn hảo mà Thiên Chúa 'đáng lý' phải dựng nên, những người có đức tin được mời gọi chất vấn mình theo hướng ngược lại: Thế giới này, trong chính giới hạn và khổ đau của nó, đang mạc khải với tôi điều gì về Thiên Chúa? Thực tại bất toàn này dạy tôi điều gì về thân phận con người, về tự do, về trách nhiệm? Đương nhiên, câu trả lời cho những câu hỏi này không thể là những công thức đơn giản và những khái niệm lý thuyết. Thực tại bất toàn của thế giới đẩy tôi vào một hành trình đức tin lâu dài và sâu xa hơn với một Thiên Chúa vừa cá vị vừa siêu việt, vừa công chính lại vừa đầy lòng thương xót, vừa toàn năng lại vừa chấp nhận ở lại trong khổ đau để cứu con người.

Cuối cùng, thay vì bám chặt vào một Thiên Chúa lý thuyết, được nhào nặn từ các thuộc tính tuyệt đối và trừu tượng, chúng ta luôn được mời gọi bước vào một tương quan sống động với một Thiên Chúa ngôi vị, Đấng vượt lên trên mọi mô hình tư tưởng, nhưng lại hiện diện sâu xa trong dòng lịch sử, trong những thực tại mỗi ngày của chính thân phận con người.

Thật ra, chính trong nghịch lý giữa một Thiên Chúa toàn năng và một thế giới bất toàn mà đức tin Kitô giáo mới tìm được nền tảng vững chắc nhất và độc đáo nhất của chính mình.